

1938 – SOKOLSKÁ ČAPKA

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1920
Materiál:	textil
Technika:	šití
Rozměr:	cca 16 cm dlouhá
Inventární číslo:	H7H-38045

Sokolská černá čapka s perem dlouhým cca 16 cm, na levé čelní části ozdobena červenou kokardou se sokolským monogramem. Sokolská čapka byla součástí sokolského kroje, ke kterému dále patřila červená košile, šedé režné kalhoty, kazajka a černý lakovaný pásek a černé boty. Sokol vznikl jako první česká tělocvičná organizace v roce 1862. Zlatý věk prožil Sokol v období mezi světovými válkami (1918–1938), to byl organizací s milionovou členskou základnou. V jeho řadách byli i význační politici, včetně prezidentů – Masaryka a Beneše

Otázky k zamyšlení:

1. Jaký slavný český malíř se podílel na návrhu sokolského kroje i prvního sokolského praporu?
2. Jaká je hlavní činnost Sokola?

1938 – ČESKOSLOVENSKÁ PĚTIKORUNA

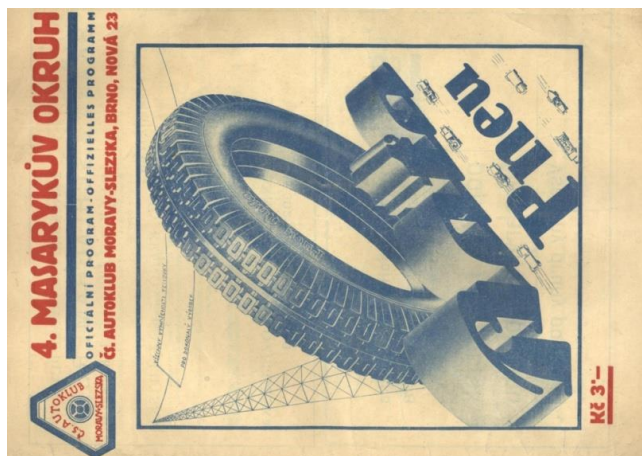
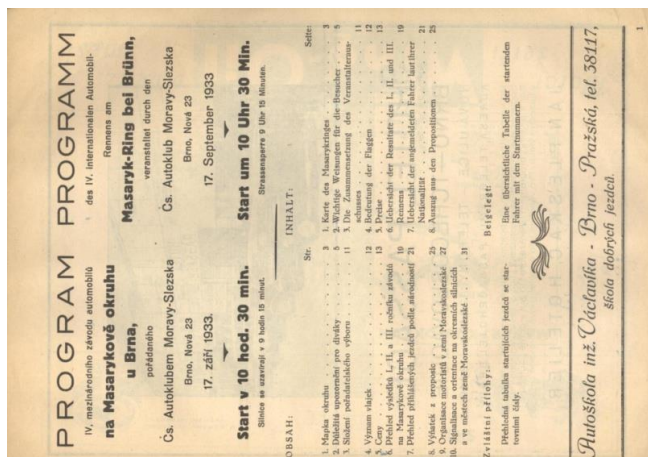
Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1937
Materiál:	kov
Technika:	ražba
Rozměr:	šířka 21,3 mm, výška 25,3 mm
Inventární číslo:	H5-25342

Československá mince v hodnotě 5 korun byla ražená s přestávkami od roku 1925 do začátku 50. let 20. století a považuje se za jednu z nejkrásnějších novodobých mincí, a to nejen na našem území, ale dokonce v celosvětovém měřítku. Pětikoruna byla zhotovena podle tehdy neobvyklého a osobitého návrhu českého sochaře Otty Gutfreunda, kterému se podařilo motiv rubové strany s označením hodnoty dokonale proporčně vyvážit obrazem továrny s komíny, vysokou pecí a těžní věží. V roce 1937 se vydalo pouze omezené množství těchto mincí, a proto se stává československá prvorepubliková pětikoruna objektem zájmu některých padělatelů.

Otázky k zamyšlení:

1. Jak vypadá dnešní pětikoruna?
2. Existovala v roce 1938 nějaká nadnárodní měna, obdoba dnešního eura?
3. Liší se nějakým způsobem podoba současných národních měn a podoba eura?

1938 – ČTVRTÝ MASARYKŮV OKRUH

Institute: Historické muzeum Národního muzea
 Lokalita: Československo
 Vydavatel: ČSA Moravy a Slezska
 Datace: 1933
 Materiál: papír
 Technika: tisk
 Rozměr: 30,5 × 23 cm
 Inventární číslo: Sb. Motorismus, k. 1, inv. č. 33

Program automobilového a motocyklového závodu Masarykova okruhu, jehož čtvrtý ročník se uskutečnil 17. 9. 1933. Závody se na okruhu v Brně jezdily už od roku 1930 a jedno kolo tehdy měřilo 29,142 km. Okruh, který byl sestaven ze tří každodenně používaných silnic, dokázali dělníci zbudovat za necelého půl roku. První závod na silničním okruhu u Brna se konal 28. 9. 1930 a zahájil tak slavnou éru automobilových závodů v letech 1930–1937, kterých se účastnila tehdejší světová elita automobilových závodníků

Otázky k zamyšlení:

1. Kdy se začaly vyrábět v Čechách první automobily?
2. Znáte jméno slavné prvorepublikové automobilové závodnice?

1938 – STANDARTA PRO PREZIDENTA T. G. MASARYKA

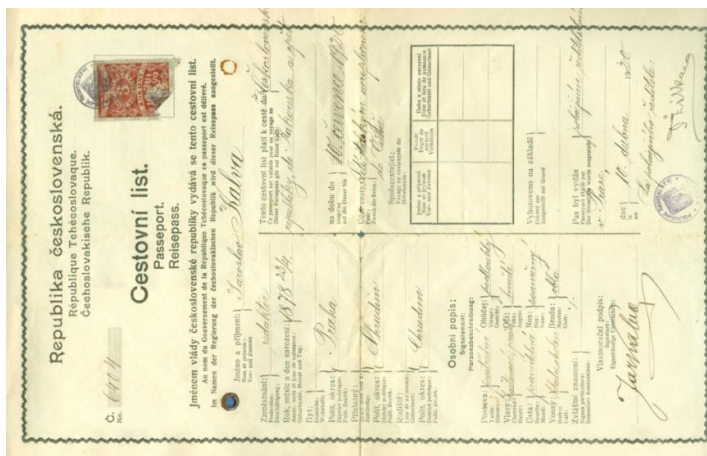
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1928
Materiál:	bavlna
Technika:	strojové šití
Rozměr:	150 × 150 cm
Inventární číslo:	H8-13108

Standartu pro prezidenta T. G. Masaryka vyšily ženy z rodiny Pechů z Hodonína. Prezidentovi byla standarta předána v den jeho sedmdesátých narozenin. Ve středu standarty je umístěný velký státní znak tvořený erby Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, Podkarpatské Rusi, Opavska, Těšínska a Ratibořska.

Otázky k zamyšlení:

1. Poznáte z této standarty zemské erby Podkarpatské Rusi, Slovenska a Těšínska?
2. Liší se státní symboly používané v roce 1938 od státních symbolů současnosti?
3. Kde se můžete se standartou prezidenta setkat?

1938 – CESTOVNÍ LIST JAROSLAVA KALVY

Institute: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Československo
Datace: 1920
Materiál: papír
Technika: tisk
Rozměr: 33,5 × 21 cm
Inventární číslo: f. Jaroslav Kalva, k. 1, inv. č. 1

Majitelem tohoto cestovního listu byl Jaroslav Kalva a sloužil jako povolení letu italským letadlem do Vídně. Platil od 10. dubna 1920 pouze na dva měsíce a na jediný let. Jaroslav Kalva (1878–1952) byl sportovní novinář, propagátor motoristického sportu a letectví. Spolu s Janem Kašparem podnikal průkopnické dálkové lety. Tito pánové například absolvovali první dálkový přelet s cestujícím v Čechách, a to na trase Mělník-Chuchle v roce 1911.

Otázky k zamyšlení:

1. Existují dnes obdoby cestovních listů?
2. Jak se změnila možnosti cest do zahraničí od dob první republiky?

1938 – 1000 KčS

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Vydavatel:	American Bank Note Co., New York
Lokalita:	Československo
Datace:	15. 4. 1919
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	19,4 × 12 cm
Inventární číslo:	H5-108952

Státovku v hodnotě 1000 Kč vydal Bankovní úřad Ministerstva financí a byla v platnosti od 12. 12. 1919 do 30. 6. 1937. Na lici je vyobrazena *Žena s glóblem* – námětem byla kresba A. E. Foringera původně určená pro padesátifrankovku. Na glóbu je dodatečně, improvizovaně doryta mapa Československa. Na rubu tisícikoruny vidíme obraz *The Reapers* G. F. C. Smirlieho, který tiskárna používala i na jiných bankovkách ze své produkce.

Otázky k zamyšlení:

1. Jaké jazyky jsou použity na rubu bankovky?
2. Kdo je vyobrazen na dnešní tisícikoruně?

1938 – ČEPICE K DŮSTOJNICKÉMU STEJNOKROJI

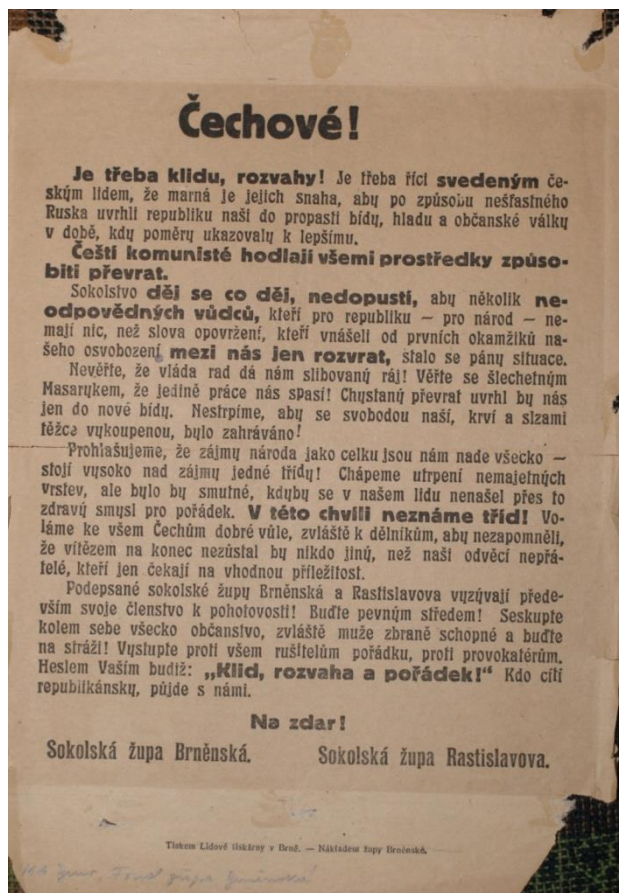
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1918 – 1938
Materiál:	vlna
Technika:	šití
Inventární číslo:	H2-142389

Čepice k důstojnickému stejnokroji byla neodmyslitelnou součástí uniformy četnických sborů první republiky. Výraz důstojník (cizím slovem také oficír) označuje vyšší hodnostní stupeň příslušníka ozbrojených složek. Tuto čepici nosili prvorepublikoví poručíci. Dnes tvoří hodnostní označení poručíka dvě trojcípé hvězdy, hovorově tzv. mercedesky

Otázky k zamyšlení:

1. Jak vznikla první československá armáda?
2. Kdy vznikla základní vojenská služba?

1938 – ČECHOVÉ

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1919
Vydavatel:	Česká obec sokolská
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Inventární číslo:	Sb. Sokol, k. 5, inv. č. 117d

Provolání „Čechové!“ vyzývalo v roce 1919 členy sokolské obce k obraně Československé republiky před chystaným převratem komunistů. Sokolové byli jednou ze sil, které udržovaly pořádek v zemi v období, kdy na našem území nebyl ještě dostatečný počet ozbrojených složek. Československá armáda tehdy bojovala o udržení československých hranic proti komunistické Maďarské republice rad (MRR) 21. 3. – 1. 8. 1919. V průběhu války proti MRR se komunistům dokonce podařilo, že na krátký čas vznikla i Slovenská republika rad. Sokolové byli vyzváni, aby Československou republiku před případnými komunistickými protesty bránili. Často bývali označováni jako „naše národní vojsko“.

Otázky k zamyšlení:

1. Jaké heslo měli všichni Sokolové podle tohoto dokumentu dodržovat?
2. Jaká jiná sokolská hesla znáte?

1938 – PRŮVOD HERCŮ – CHCEME STAVOVSKÉ DIVADLO

Institute: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Československo
Datace: 1919
Materiál: papír
Technika: fotografický proces
Inventární číslo: H6p-10_78

Průvod českých herců nesoucích transparent *Chceme Stavovské divadlo* na protest proti vlastníkům divadla. Divadlo založené v roce 1862 bylo v držení pražských německých divadelníků. V září 1918 uzavřel intendant L. Kramer nájemní smlouvu na deset let s německým souborem. Během protiněmeckého pogromu dne 16. listopadu 1920 bylo divadlo obsazeno českým davem, jenž budovu předal Klubu sólistů Národního divadla. Usnesením Zemského správního výboru z 1. prosince 1920 bylo divadlo převedeno do správy Národního divadla a bylo pojmenováno Stavovské.

Otázky k zamyšlení:

Jaký byl původní název Stavovského divadla?

Víte, kdo to je intendant?

1938 – DVOJPORTRÉT T. G. MASARYKA A E. BENEŠE

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1930 – 1939
Materiál:	plátno
Technika:	olejomalba
Rozměr:	190 × 135 cm
Inventární číslo:	H8-16185

Umělecky bezcenný dvojportrét T. G. Masaryka a E. Beneše od neznámého autora zdobil ve 30. letech 20. století kancelář guvernéra Podkarpatské Rusi v Užhorodě. Po vyklizení Užhorodu z rozhodnutí vídeňské arbitráže byl obraz, na podzim roku 1938, přestěhován do nového správního střediska v Chustu. Během střetů s útočícími maďarskými vojsky v březnu 1939 obraz zachránil pan učitel Bokotej. Ten obraz ukrýval po celé období maďarské okupace i během následující sovětské éry. Pracovníci oddělení novodobých českých dějin obraz od pana Bokoteje zakoupili roku 1995 prostřednictvím Společnosti přátel Podkarpatské Rusi. Dlouhodobým přechováváním v nevhodném prostředí a působením nepříznivých vlivů utrpěl obraz značná poškození. Během roku 2000 byl na náklady Národního muzea restaurován.

Otázky k zamyšlení:

1. Jakou politickou funkci zastával Edvard Beneš v době, kdy byl československým prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk?
2. Za první republiky byla velmi vlivnou organizací tzv. skupina Hrad. O co se jednalo?

1938 – NÁLEPKA K VOLBÁM

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1935
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	šířka 21,3 mm, výška 25,3 mm
Inventární číslo:	H8-11204

Nálepka k československým volbám do Národního shromáždění v roce 1935. Nálepka je ukázkou negativní kampaně proti Jiřímu Stříbrnému ze strany Národní sjednocení. Karikatura Stříbrného poukazuje na četná podezření, že se Stříbrný ve své funkci nechával uplácet. Od všech podezření byl však soudně očištěn. Přesto se kolem jeho osoby množilo mnoho fám a nepravd, například i to že trpí syfilidou v posledním stádiu. Údajně to o něm tvrdil jeho bývalý spolustraníček Václav Klofáč, později ze strany Národních socialistů (ČSNS). Ve volbách roku 1935 zvítězila Sudetoněmecká strana, za ní se umístili agráři, sociální demokraté, komunisté, národní socialisté a další. Národní sjednocení skončilo až na osmé příčce.

Otázky k zamyšlení:

1. Jiří Stříbrný byl jedním z tzv. Mužů 28. října. Čím se tyto osobnosti zapsaly do československých dějin? Znáte jména ostatních Mužů 28. Října
2. Které ministerské posty Jiří Stříbrný za 1. republiky zastával?

1938 – ČESKÁ DRUŽINA

Institute: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Československo
Datace: 1919
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: Sb. Plakátů, inv. č. 5871

Propagační plakát k výročí přísahy České družiny v Kyjevě. Česká družina byla za první světové války dobrovolnická jednotka složená z Čechoslováků žijících v Rusku, kteří bojovali na straně ruské armády a mocností Dohody. Jednotka vznikla 12. srpna 1914 a byla předchůdkyní československých legií v Rusku. Českoslovenští legionáři se proslavili během první světové války svou statečností a během první republiky se těšili velké úctě, jak je také vidět z četných výročí, která je oslavovala.

Otázky k zamyšlení:

V kterých zemích působily během první světové války československé legie?

Jak vypadal prapor České družiny, na který první českoslovenští dobrovolníci v Rusku přísahali?

1938 – ČLENSKÝ PRŮKAZ

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Podkarpatská Rus
Datace:	1928
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	18 × 8 × 24 cm
Inventární číslo:	H8-18075

Členský turistický průkaz byl vydán roku 1928 turistickým odborem Klubu českých turistů (KČT) v Rachově v tehdejší Podkarpatské Rusi. Do roku 1928 bylo v Rusi vyznačeno více než tisíc kilometrů turistických cest. Právě v roce 1928 byl založen třetí turistický odbor v Rachově, městečku na východě země, kterému se přezdívalo „rusínský Davos“. Průkazka vydaná rachovským odborem sloužila i jako doklad, který umožňoval překročit státní hranici v příhraničí sousedního Polska. Spolupráce československých a polských turistů byla v té době činná a oboustranně prospěšná, ačkoliv vztahy mezi zeměmi na oficiální úrovni byly poznamenány spory o Těšínsko, Oravsko a Spiš.

Otázky k zamyšlení:

1. Které jazyky, ať už jde o tištěný text nebo úřední razítka, dokážete na tomto průkazu identifikovat?
2. Jaké bylo za první republiky hlavní město Podkarpatské Rusi?
3. Kdy vznikl Klub českých turistů? Víte, který slavný cestovatel byl jeho prvním předsedou?

1938 – MASARYKŮV DUKÁT

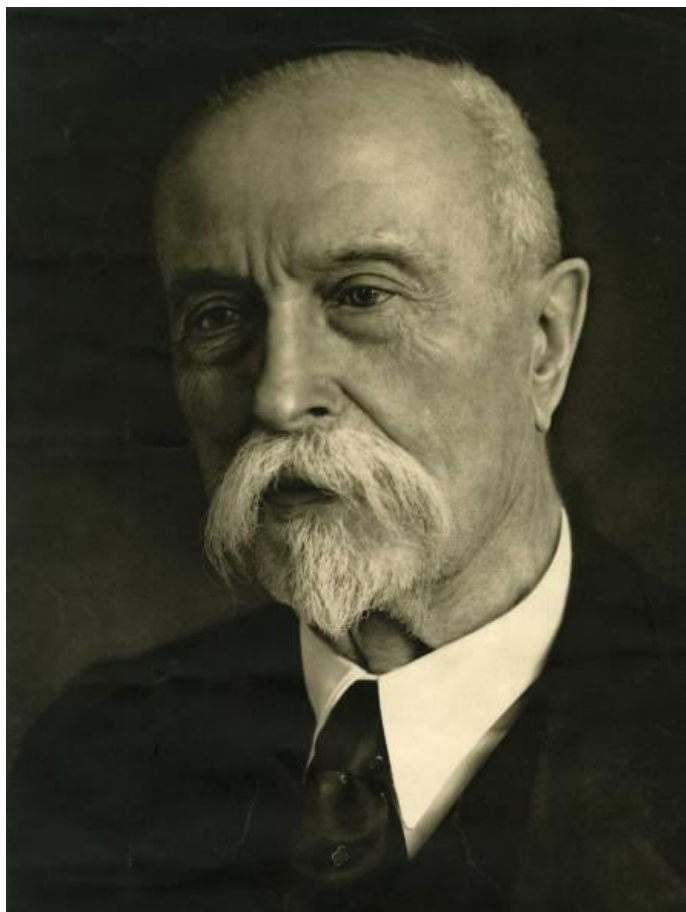
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1923
Materiál:	zlato
Technika:	ražba
Rozměr:	20 mm
Inventární číslo:	H5-46512

Masarykův dukát byla pamětní mince ražená od roku 1923 k příležitosti 5. výročí vzniku Československé republiky. Na svém rubu nesl dukát československý státní znak a opis REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ, na líci potom byla vyobrazena postava svatého Václava ve zbroji, s praporcem a štítem a opisem NEDEJ ZAHYNOUTI NÁM I BUDOUCÍM. Dukát se tak nazývá podle zemského patrona svatováclavský. Podoba nových československých peněz budila po dobu první republiky všeobecný zájem. Československá korunová měna byla založena na zlatém základě, jehož propagátorem se stal tehdejší ministr financí Alois Rašín. Do celkové koncepce zlaté měny zapadala Rašínova myšlenka na oživení ražby mincí se symboly státnosti, které navazovaly na tradici českých dukátů.

Otázky k zamyšlení:

1. Nejvýznamnější událostí týkající se svatováclavského kultu za 1. republiky byla oslava tisícího výročí jeho smrti. Ve kterém roce se jubileum slavilo?
2. Jaká je současná podoba velkého státního znaku České republiky?

1938 – TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1918
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Inventární číslo:	H8-19889

Tomáš Garrigue Masaryk (7. 3. 1850 – 14. 9. 1937) byl pedagog, filozof, žurnalista a významný státník. Po vypuknutí první světové války odešel do emigrace, kde se snažil získat podporu velmocí k osamostatnění československého státu. TGM odjel do Ženevy, později do Londýna a nějaký čas strávil i v Rusku, kde dal podnět k založení československých legií. Masarykovi se podařilo zapůsobit i na amerického prezidenta W. Wilsona. Československá republika nakonec vznikla 28. října 1918 a TGM byl 4. listopadu zvolen prvním presidentem. V roce 1934 byl Masaryk i přes špatný zdravotní stav zvolen prezidentem počtvrté a naposledy. V prosinci 1935 ze zdravotních důvodů abdikoval, o dva roky později po zánětu plic zemřel.

Otázky k zamyšlení:

1. Víte, jak se T. G. Masarykovi přezdívalo?
2. Jaké bylo Masarykovo heslo?

1938 – CESTOVNÍ PAS RČS

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1922
Vydavatel:	policejní ředitelství Praha
Materiál:	papír
Technika:	tisk,
Rozměr:	16,5×10,5 cm
Inventární číslo:	H8-7364

Po vzniku první republiky se nejprve krátce cestovalo na jednorázové cestovní doklady, teprve pak se začaly vydávat cestovní pasy. Československý cestovní pas z roku 1922 byl mnohem větší než dnes a připomínal spíše brožuru. Doklad byl tištěn v češtině a francouzštině a byl opatřen fotografií s podrobným osobním popisem držitele; v některých typech mohl být dokonce doplněn o fotografii manželky. Pas dále obsahoval záznamy o platnosti, země, do kterých mohl držitel vycestovat, záznam o jeho dětech, potvrzení o udělení víz, o vycestování a návratu do republiky. Tento cestovní doklad patřil Janu Vávrovi, českému herci Národního divadla.

Otázky k zamyšlení:

1. Proč byla kromě češtiny v dokumentu užita také francouzština?
2. K výjezdu do většiny evropských států dnes již občané ČR pas nepotřebují, stačí platný občanský průkaz. Od kdy je ČR členem tzv. Schengenského prostoru?

1938 – REKLAMNÍ KALENDÁŘ FIRMY BAŤA

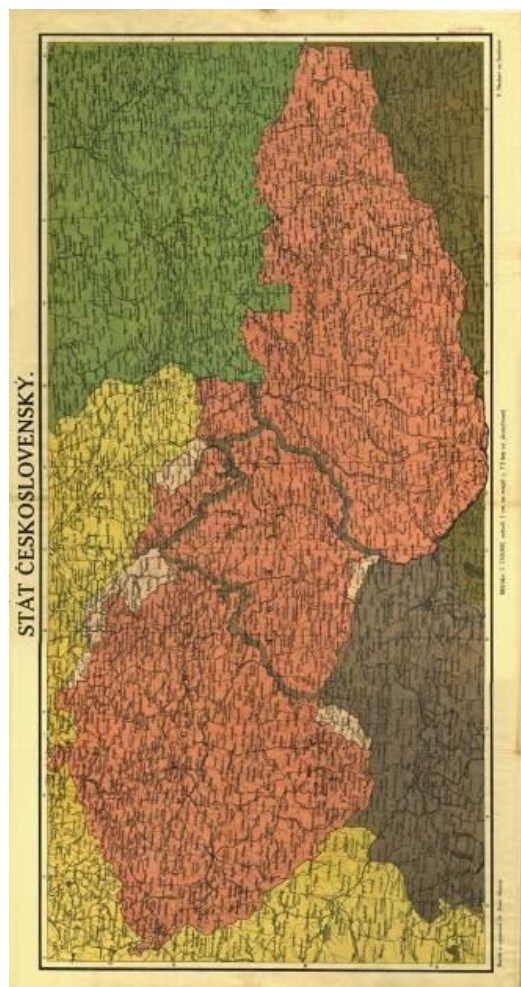
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1925
Vydavatel:	firma Baťa
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	20×55cm
Inventární číslo:	H8-7571

Reklamní kalendář úspěšné firmy Baťa z roku 1925. Podnikat pod jménem A. Baťa začali už v roce 1894 tři sourozenci: Anna, Antonín a Tomáš Baťovi. Později se jediným majitelem firmy, jejíž sídlo bylo ve Zlíně, stal Tomáš Baťa. V roce 1927 byla v Baťových závodech po vzoru Henryho Forda zavedena pásová výroba, která umožnila radikální zvýšení produktivity práce. Rozvoj společnosti nezastavila ani tragická smrt Tomáše Bati roku 1932. Pod vedením Jana Antonína Bati došlo k rozšíření o výrobu pneumatik, technické pryže, umělých vláken a dalších výrobků. Baťově společnosti patřila rovněž stavební výroba, uhelné doly, vlastní doprava, obchodní domy, prodejny, zemědělská půda, lesy. Na konci třicátých let ve firmě pracovalo 67 000 zaměstnanců a z toho více než 25 000 v zahraničí.

Otázky k zamyšlení:

1. Uveďte příklady dalších prosperujících prvorepublikových podniků.
2. Jak se jmenoval Zlín v letech 1949 – 1990? Na počest koho byl název vytvořen?
3. Co to byly tzv. Baťovské ceny?

1938 – MAPA ČESKOSLOVENSKA

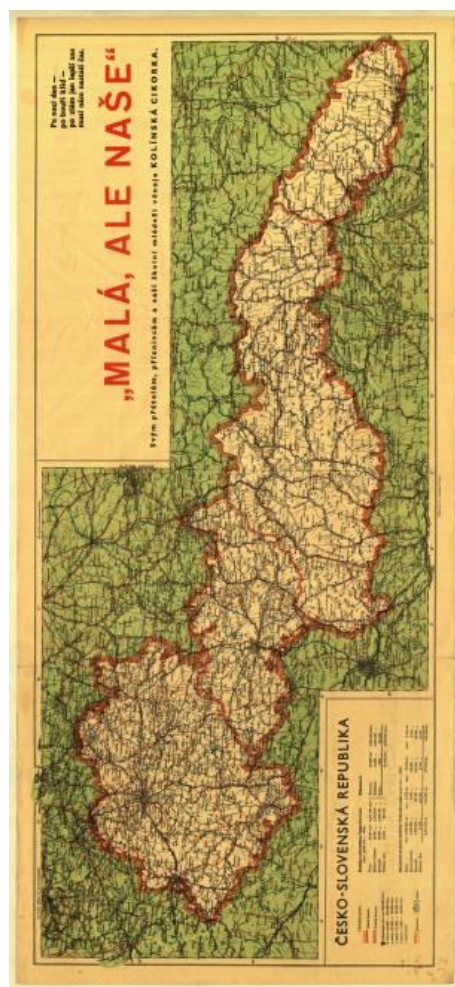
Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Praha
Datace:	1919
Vydavatel:	F. Machát
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	109× 59 cm
Inventární číslo:	H8 – 17480

Mapa Československa z roku 1919 byla zhotovena krátce po první světové válce podle představ tehdejších vůdčích politiků, které byly korigovány během jednání versailleské konference. Hranice českých zemí kopírovaly zemskou hranici stanovenou Vratislavským mírem roku 1742. Od republiky tak bylo odděleno Kladsko a severní část Opavska, Hlubčicko. Na jihu byla k novému státu připojena západní část Vitorazska s železničním uzlem v Cmuntu (dnes České Velenice) a Valticko. Nejasné postavení Těšínska vedlo na počátku roku 1919 ke krátké válce. Spor byl ukončen na konferenci v belgickém městě Spa, kde byla česká státní hranice stanovena tokem řeky Olše. Spornými oblastmi na Slovensku byla Orava, Javorina a Spiš. Na jihovýchodě byl od republiky oddělen sever Maďarska s městem Miskolc (Miškovec) a k území nového státu přibyl Užhorod, pozdější hlavní město Podkarpatské Rusi, která se připojila k Československu po rozhodnutí Karpatoruské národní rady v květnu 1919.

Otázky k zamyšlení:

1. Kterému státu dnes patří území Podkarpatské Rusi? Víte, jaké zvíře měla tato samosprávná oblast ve svém znaku?
2. Se kterými státy 1. ČSR sousedila?

1938 – MAPA ČESKO-SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1938–1939
Vydavatel:	firma Kolínská cikorka
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	56,2 × 25,5 cm
Inventární číslo:	H8-19912

Mapa okleštěné Československé republiky, která vznikla podepsáním tzv. mnichovské dohody 29. září 1938. V Mnichově se tehdy dohodli zástupci nacistického Německa (A. Hitler), fašistické Itálie (B. Mussolini), Velké Británie (N. Chamberlain) a Francie (É. Daladier) na tom, že Československo do 10. října 1938 postoupí Německu pohraniční území obývaná většinou německým obyvatelstvem. Mnichovská dohoda byla výsledkem politiky ústupků nacistickému Německu ze strany Velké Británie a Francie. Na mapě je zřetelný rozsah územních ztrát tehdejšího státu. Po necelém půlroce byl na zbývajícím území zřízen Protektorát Čechy a Morava a Slovenský štát. Snaha zachránit Evropu před válkou se nenaplnila stejně ani dlouho nezůstalo pravdou heslo na mapě „Malá, ale naše“.

Otázky k zamyšlení:

1. Zkuste odhadnout, jak velké území Československo po podpisu Mnichovské dohody ztratilo?
2. Co byla tzv. 1. vídeňská arbitráž?